

Katedra

MARIBOR
LETNIK VIII.
Št. 3

KATEDRO mariborskih študentov izdaja Zveza študentov Jugoslavije odbor visokošolskih zavodov v Mariboru. — List urejuje uredniški odbor, glavni in odgovorni urednik: DARKO PASEK, tehnični urednik: JANEZ UJČIČ. — Uredništvo in uprava Slovenska ulica 5 tel 22 004. — Cena izvoda 50 par — Tisk: Casopisno podjetje Mariborski tisk. — Ziro račun: 518-678-548 — Nenaročenih rokopisov in slik ne vračamo.

Oportunizem in dogmatičnost v oficialnem časnikarstvu

Danes vse pogosteje slišimo kritične pripombe na račun naše oficijalne publicistike, ki so se javno ali privatno izgovorjene ali napisane nekako formulirale v skupen očitek: časopisi so polni dogmatizma, konformizma, oportunitizma; časopisi so poleg tega, da so čisto običajna komunikacijska sredstva, so še glasilo raznih karieristov, ki lojalno in avtomatično posnemajo in prevzemajo vse impulze, prihajajoče »od zgoraj«. Časopisi so torej institucija socialistične demokracije, ki je postavljena prav na dno hierarhične lestvice kot orodje nekakšnega »splošnega in skupnega interesa« družbe. Funkcija tiska bi naj torej po takšni »teoriji« bila v potrjevanju in oportunističnem sankcioniranju vsega obstoječega, ne glede na to, ali je to »obstoječe« dobro ali slabo. Takšen način pojmovanja tiska uvršča tudi kritiko, ki se od časa do časa pojavi na straneh nekaterih listov, v to kategorijo. Občasno kritiziranje bi naj vzbudilo v ljudeh občutek osebne svobode in jih usmerjalo k prepričanju, ki veri v demokracijo in splošno pravičnost neke družbe, kjer je vsakomur z raznimi zakoni, s svobodo tiska in govora zajamčena možnost, da uveljavi svoje mnenje in svoje pravice. Dejstvo je, da inajo tisti, ki tako mislijo, prav, vendar na neki drug

način, ki se ga sami pravzaprav ne zavedajo. To njihovo prepričanje je zgrajeno na banalni, čisto subjektivni podlagi. Svoje trditve znajo in morejo dokazati in potrditi s konkretnimi primeri, ki jih, to si moramo priznati, kar mrgoli. Kljub temu pa je ta njihov »prav« drugačen.

Publicistika je po ugotovitvi nekaterih psihologov in sociologov danes najmočnejše sredstvo, s katerim lahko vplivamo na javno mnenje in prepričanje posameznika. Če je torej časnikarstvo, kot eden izmed temeljnih kamnov neke duhovne nadstave, postavljeno v politično konstelacijo, kjer sploh ne moremo govoriti o razporeditvi sil, temveč le o duhovni enotnosti, o dogmatsko uniformirani ideološki skupnosti, mora nujno vestno in točno izvajati tisto, kar od njega ta enotnost zahteva, še posebej pa, če so ustvarjalci, ki morebiti ne pristajajo na uniformiranost, pod vplivom okoliščin ideološke cenzure, pred katero so popolnoma nemočni. Tako so prisiljeni razmišljati celo o pomenu in smiselnosti svojega delovanja. Ker časopisi, kot najmočnejše »sredstvo za prepričevanje«, posegajo v zavest posameznika, je torej jasno, da v skupnosti, ki naj bi bila ideološko enotna, ne moremo govoriti o neznačajnosti in farizejstvu tistih, ki »krojijo idejno podobo člana sociali-

stične družbe«. Primarni imperativ, credo publicistike v socialistični družbi je potemtakem: Svoje delovanje, svoje družbeno poslanstvo izvajati na tak način, da ne bo vznemirjalo ljudi, da širokih ljudskih množic ne bo revolucioniralo, da ne bo povzročalo spornih situacij, ki bi lahko državljanse ideološko dezorientirale, pa naj zavoljo tega nekateri mladi nestrpeži še tako rohnijo in dokazujejo, da je takšno časnikarstvo umazano politikantsko prilaganje.

Ce bi časopis hotel biti odsev in podoba duhovnega življenja v določenem času in prostoru, ne bi smel biti samo pasivni opazovalec in zapisovalec, kronist konkretnih pojavov v družbi, institucija na dnu hierarhične lestvice, kot sem že zapisal, temveč soustvarjalec in kreator družbenih procesov. Problematika, ki jo nakazuje, se ne bi smela kazati kot neka zaključenost, nasprotno: vselej bi morala ostati nezaključena in odprta za širšo družbeno polemiko.

Casopis v današnji obliki lahko enačimo z industrijskim izdelkom. Kakor prihajajo iz tovarne na tekočem traku kravate, ki so sicer raznobarvne in različnih velikosti, vendar kljub vsemu samo artikel, ki si ga zavežemo okrog vratu, tako

dan za dnem izhajajo časopisi, ki so sicer tiskani z različnimi črkami in v različnih formatih, vendar so kljub temu artikel, ki zelo malo ali skoraj nič ne vpliva na človeka kot razumsko bitje, ki bi bilo prisiljeno ob pomujenem blagu razmišljati, in tako nehote sodelovati pri »post-ustvarjanju« novinarskega dela. Časopis se ponuja kot artikel iz enostavnega vzroka, ker servira potrošniku-bralcu končen izdelek, zaključeno ideologijo, ki ne trpi korektur in razmišljanja o njej. Kakor hitro pa lahko nek »intelektualni izdelek« enačimo s potrošniškim blagom, je tukaj tudi konec njegovega poslanstva v družbi. Časopis v današnji obliki ni več deskripcija svojega časa v pravem pomenu besede, kajti če bi hotel biti to (in v neki meri bi to moral biti), bi moral imeti določeno »stopnjo svobode«, ki bi dovoljevala, da njegovi ustvarjalci v okviru svojih sposobnosti zavzamejo določeno stališče, ki mu ga v dani situaciji okoliščine ne dovoljujejo. Tako bi lahko časnikarji-proizvajalci spregovorili javno o stvareh, o katerih sedaj govorijo za vogali, in tedaj bi ne bili več proizvajalci artikla-časopisa, temveč soustvarjalci in kreatorji družbenih procesov.

DRAGO JANČAR

Pro et contra - Pro et contra - Pro et contra - Pro et contra - Pro et contra - Pro et contra - Pro et contra-Pro et c

V
R
V
O
H
O
D
E
E
C

nili vsako možnost komunikacije.

Najprej bom opisal, kaj sem v članku povedal jaz, potem pa, kako je v polemiki to INTERPRETIRAL Gajšek. Misli mojega komentarja Vozel so za tistega, ki priznava zakone logičnega mišljenja, in se jih v pisanju tudi drži, naslednje: 1. tisti, ki na Slovenskem s sbolastično formulo «kultura je politična, politika pa tudi kulturna» skušajo sebi in drugim dopovedati, da konflikt med kulturo in politiko niso oujali niti neukinjilivi, se trudijo zamažati kajti to nasprotje se po mojem mnenju ukinitelj ne dá. 2. Lahko pa dosežemo, da obe avtonomni področji (kultura in politika) druga drugo naravno oplajata in se ustvarjalno prežemata s pogojem, če priznata druga drugemu avtonomnost, ki pa ni zaradi PRESTIŽA, ampak zaradi SPECIFIČNOSTI vsakega področja (oboje sem podčrtal že v članku). 3. V tem primeru se nam nasprotje med kulturo in politiko ne kaže več kot negativiteta, saj iz navzkrižja med obema lahko vznikajo nove kakovosti tako na strani politike kot na strani kulture. 4. Zato sem slednjim tudi prišel do sklepa, da je lahko kultura pozitivno politična (ker oplaja politiko) in politika kulturna (ker oplaja kulturo) le tedaj, če sta med seboj druga drugo dejavno odprta za DEMOKRATIČNO (to sem podčrtal že v članku) soočanje, kratki stiki med njima pa so nastajali vselej le zavoljo nedemokratičnega vzdušja pri nas. 5. Problem spopadov med kulturo in politiko sega torej na področje demokratičnosti oziroma nedemokratičnosti, zato se ti spopadi razkrivajo kot izrazit problem naše družbene reforme.

To je povzetek vsebine mojega članka z naslovom Vozel. Vozel hoče metaforično izraziti prežetost obeh avtonomnih področij - kulture in politike - NE PA NJUNO ZLITOST, ENOTNOST, kot mi vseskozi podtika Gajšek, ki trdi najprej, da NAJ BI KULTURA IN POLITIKA ZIVELI V SLOZEM MIRU. Da to trdi, lahko dokažem z naslednjim citatom iz Gajškovega članka: «Saj ni nič čudnega, če še danes zmerom stojimo pred vprašanjem kulture in politike, NAMESTO DA BI ZIVELI V SLOZEM MIRU» (podčrtal F. F.). Sam si torej želi med kulturo in politiko složnega miru, čeravno ta isti Gajšek v celotnem sklepnem delu svojega članka mene zasmehuje, ker sem baje (po njegovem pač) hotel KRIZATI KULTURO IN POLITIKO! Iz naravoslovja zares vem (Gajšek namreč blesti v sestavku z enciklopedičnim poznavanjem raznih znanosti, ki se jih sicer učijo že v osemletki, saj omenja Erazma Rotterdamskega, «gospoda» Darwina in ruskega biologa Mljurina), da je križanje postopek, s katerim združimo dobre lastnosti enega osebkca z lastnostmi drugega. Le subjektivna neologika, ki je poteptala objektivne zakonitosti miselnega občevarjanja med ljudmi, je lahko pripeljala Gajška v «polemiki» z menoj v potvarjanje, da mi je naprtil, češ da hočem kulturo in politiko med seboj mljuriško križati. Bolj kot nesramno zasmehljiva metafora o ženskem spolu kulture in politike me revoltira Gajškova pobalinska

POVRSNOST, s katero je moja beseda NAVZKRIZJE «prevedel» v KRIZANJE. V dokaz citiram en svoj in en njegov stavek. Jaz: «Ob takih spoznanjih se torej odpravljanje nezdravih plodov sicer zdravega NAVZKRIZJA (podčrtal F. F.) med kulturo in politiko razkriva kot izrazit problem naše družbene reforme.» Gajšek: «Želel bi videti, kakšen je KRIZANEC (podčrtal F. F.) med kulturo in politiko, čeprav sta obe ženskega spola.» Navzkrižje je znana in dovoljena slovenska beseda (Slovenski pravopis, str. 475), ki pomeni protislovje, nasprotje. Kako si more tako izobražen človek, za kakršnega se ima Gajšek, v istem članku na začetku želeli «složnega miru» med politiko in kulturo, na koncu pa pestiti svojega sobesednika v polemiki, češ da boče narediti po načelu «zdrav duh v zdravem telesu» iz obeh področij eno področje z metodo križanja?

Pa še o Gajškovi in moji logiki. Citatov se v pisanju sicer branim ko hudič križa, ker menim, da je citatomanija le dvomljivo košatenje s tujim perjem (ni namreč težko prepsati iz kateregakoli dela citat, ki ga «vmontraša» pač tam, kjer se TEBI zdi, da se prilega), razen tega pa je navajanje citatov le predstopnja publicističnega pisanja, saj tisti, ki ima v pisanju res kaj svojega povedati, že s tem svojto pisanjem, če je kaj vredno, neustojljivo pokaže kaj in koga vse je že preštudiral, kaj od znanosti in vednosti je že TVORNO v sebi prekvasil in si prisvoji! Torej citat iz priročnika logike Arnošta Kolmana (DZS, Ljubljana 1958): «iz zakona zadostnega razloga sledi, da se pri pravilnem

mišljenju ena misel opira na drugo - jo UTEMELJUJE, ta in tretjo misel in tako naprej, dokler ne pridemo na koncu do neposredno jasnih dejstev (str. 22)». Prosim bračca da, racuno, s primerjavo med Gajškovi in mojimi stavki od začetka do konca obeh pisanj primerja kako je kateri od njiju spoštoval citirano pravilo. Dovolj pokaže primerjava med Gajškovo željo po slogi politike in kulture in njegovim zasmehovanjem dozdevne moje želje po križanju obeh! Ali se je tu ona odnesla oprala na drugo? Gajšek terja tudi, naj imensko naštejemo (čeravno bi lahko vedel, da je bil moj članek deduktiven, kot je pri KOMENTARIJU navdal), skdo so tisti kulturniki in tisti politiki, ki živijo v nenehnih prerekanjih, sam pa je le namigoval in duhovičil, pa razen mene tudi nikogar navedel.

Kakor si vselej želim polemičnih odmevov na svoje pisanje (celo plačan sem delo po tem, koliko moj članek vzbudi odmeva) tako me pahne v popoln absurd avtoritativno, pa obenem utrudljivo nereno, zmehano in otročje pisanje, ki se začne s takim iz zgodnjim, prezgodnjim samovelicanjem (boljstno samovelicanje je navadno posledica neustvarjalne jalovosti in senilnosti, ko začnemo prapeto hlastati za popularnostjo, ki si je nismo več sposobni pridobiti z delom) neznanega genija: «Ta Vozel Franceta Forstneriča je vsekakor vreden majhnih korektur, ki seveda ne bodo samo dialektične marved bodo skušale zares konkretno pokazati na zavozianost...» Da, da, vse zares konkretno reči se začnejo šele z Vladimirom Gajškom, Butec, da tega nisem prej vedel in vrgel svojega pisanja v koš, kajti moral bi bil vendar vedeti, da bom od V. G.-ja prav profesorsko skorigiran! Prav mi je.

FRANCE FORSTNERIČ

V (Vladimir) G (ajšek je v zadnji Katedri str. 5 napisal pod naslovom Vrv z njemu lasino avtoritativnostjo polemike na moj članek Vozel (Večer, 7. oktobra 1967 str. 9) in pri tem storil toliko grobih «prekrškov» (če se izrazim športniško) nad menoj oz. mojim člankom, da moram uredništvo Katedre prositi za natis tega odgovora, čeravno se sicer bridko zavedam absurdnosti tega početja, kadar gre za Vladimira Gajška. Z njim je namreč nesmiselno polemizirati zato, ker je tako zadrž v svoji subjektivno, samoljubno logiko, da lo docela nemogoča dialog. S tem pisanjem se torej obračam bolj na bračce in uredništvo Katedre kakor pa na Vladimira Gajška, ki je med nama z Vrvjo zadrž

Pred dnevi je prišel na uredništvo Katedre prvoborec Grat Lado - Kijev, nosilec spomenice 1941. Zelel je govoriti s pesnikom Andrejem Brvarjem, piscom spornih pesmi, ki so bile objavljene v reviji Problemi in ki so vzpodbudile toliko naših uglednih delavcev in politikov k javnemu polemiziranju. Zaj mi nismo mogli ustreči, ker Brvar študira v Ljubljani, in tako smo se pogovorili kar sami. Uredništvo objavlja odlomke iz tega zelo zanimivega razgovora, ki bo lahko marsikaj pojasnil in pripomogel k boljšemu razumevanju celotne zadeve Brvar-.

«Menim,» je dejal Grat Lado-Kijev, «da so Brvarjeve pesmi globoko dojele in predvsem - resnične. Obe sporni pesmi sem večkrat prebral in ju pokazal tudi svojim prijateljem, ki so se prav tako kakor učitelj predvojaške vzgoje mnogi drugi in tudi jaz toliko za idejo komunizma, socialne enakosti in pravičnosti v družbi. Vsi, s katerimi sem govoril, so bili trdno prepričani kot partizani in zavestni ter neomahljivi privrženci socializma, da so bile izjave MIŠKA Kranjca, nekaterih sodelavcev Dela nepravilne in nerealne. Prepričani smo, da vsi tisti, ki so pi-

sali o žaljenju borcev - partizanov in podobne stvari, ne poznajo dejanskega stanja pri nas, ker po vsej verjetnosti (to se da sklepati iz zapisanih misli) živijo v namišljenem svetu idealov, zapirajo se v svoj intelektualni krog in sploh nimajo pravega, neposrednega stika z delavskim razredom. V besedah: «Krivi ste vi, ker niste zgnil...» itd., ne vidim nobenega žaljenja borcev in borčevske zavesti, še najmanj pa oskrnjavanja partizanov, ki so dejansko prelili kri za svobodo. Res je, da je Brvar uporabil grobe izraze, toda tudi revolucije nismo delali v roka-

Še beseda o „primeru Brvar“

vicah. Menim pa, da je mladi pesnik mislil zelo pošteno in všeč mi je, da mladi ljudje znajo ločiti, kar je dobrega in kar je slabega. Nekateri mladi ljudje negirajo vse po vrsti, drugi pa znajo pravično in kritično obravnavati probleme pri nas. In, če je fant stvar tako doživel, jo je tudi tako napisal, naravnost in neposredno, brez ovinkarjenja in slepomišenja.

Nisem strokovnjak na literarnem področju, zato pesmi ne morem ocenjevati z vidika umetniške vrednosti, objavljenih del, pač pa govorim o vsebini pesmi, o njihovih družbeni angažiranosti. In kolikor se spomnim, so Brvarja prav zaradi tega najbolj napadali.

Toliko iz razgovora. Pozneje je tov. Grat-Kijev poslal na uredništvo še pismo, v katerem pravi med drugim tudi tole:

«... Zato še enkrat prosim, zavzemite dostojanstveno stališče (pri obravnavanju Brvarjevega problema - op. ured.) brez puhlih namigovanj in bodite prepričani da bom ne samo jaz, temveč tudi prenekateri slovenski partizan (resnični) vedno in povsod na vaši strani.»

Menimo, da smo to storili že s tem, ko smo objavili tale pogovor s človekom, ki bi lahko bil (po besedah sodelavcev Dela in po mnenju CK Zveze mladine) pri Brvarjevih pesmih resnično prizadet in užaljen.

Marija Svajncer

Tokrat vam predstavljamo Marijo Svajncer, dijakinjo zadnjega letnika I. gimnazije v Mariboru. Svojo prozo in pesmi je objavljala že v Tribuni. Katedri, Večeru, sodelovala je na raznih literarnih večerih... V proznem sestavku, ki ga objavljamo, razmišlja avtorica o navidezem in narejenem svetu in išče izhod iz absurdnih situacij, ki mejijo že na eksistencialistično stisko. Podobno kakor proza so tudi njene pesmi epopadaže z grozljivimi vizijami zavesti in podzavesti; sanje in bežna raznave so prepletajo z resničnostjo, kljub temu pa njeno ustvarjanje ni "surrealistični diktat" brez kontrole razuma, le podobe iz resničnega in namišljenega sveta se vrstijo brez vmesnega prehoda.

NAJDBA

Sivina izmalidženega jutra, brezizrazni strah v prostoru, tri stene z razpokami, njihova belina je iznakažena, ker se stiskajo z hladnim hrbtom slike.

V meni je strah prosečnega grla tišine. Bojim se. Tesnoba pobešenih rok s prsti groze. Za oknom je množica s slabo nagubano možgansko skorjo, kriči in bo vdrla. Moja stopala so na ostrih drobcih dogodkov. Toda pustila bom trajanje, čeprav množica besni in s podaljški svojih šap kaže name. Ne bom poražena, ker sem nehala iskati bistvo od začetka spočetja.

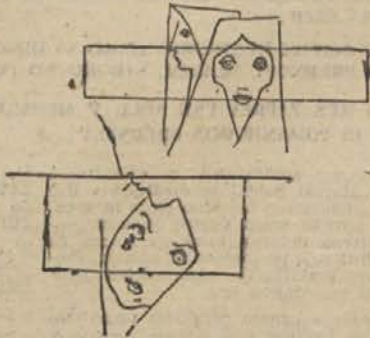
KONEC CVETJA

II

Zena je stala v valovih brezupnega konca. Hlad je napravil truplo ob njej še bolj neznan, mrtve so zvezde in luna svetile na pot. Nemo vprašanje z grozo in trudno krčenje rok. Njen sad je bil mrzel, njen jok ga ne bo več obudil, zemlja že vonja pohlepno in pričakujoče, da bo dobila, kar vedno dobi. Zena je stala v valovih brezupnega konca. Mrtve oči pa so se smejale in gledale daleč v nebo, kjer je zadnja svetloba proseče ugašala. Kadar v nas umre sad, tisti z dotikom, sad hrepenenja ali sad misli, smo mrtvi za večno.

Sem brez vsebine. Če ni vsebine, ne smem pomisliti na nasičenost. Ali pa lahko pomislim, vendar se kljub vsemu preiščevanju ne bo pojavila. Vsi drobci bi lahko bili tesno drug zraven drugega. V meni praznina. Nobenega prertvanja, zaletavanja. Sla bi v Voltaredondo. Brez spremstva. Potovala bi lagodno, z značnimi delci, nemirnimi, a vsakdanjimi.

Praznina... Včeraj sem videla mrtvega ptiča. Pa sem jokala. Včasih preiščujem o mrtvih ljudeh brez usmiljenja. Včeraj sem jokala nad ptičem. Oči je imel odprte. Pobrala sem ga in si ga dobro ogledala. Potem sem ga pokopala. In danes dežuje. Moj ptič se že razkrajja. Začetek razkroja mrtvaka, ki pa ni mrtvak, ker tako pravimo mrtvim ljudem, a vseeno ni živ... Včeraj je bil še nenačet, a v zraku je bilo, da se bo začel razkrajati. To sem jasno čutila in se bala. Hotela sem biti gospodarica njegove oblike. Škoda. Ti stii ptič je bil siv...

Nesmisel zaletavanja misli v bodočnost. Nesmisel objemanja sedanjosti. Nesmisel božanja preteklosti. Nesmisel trajanja. Nesmisel treh bivanj: v preteklosti, sedanjosti, prihodnosti. Trojni nesmisel. Umazano dolgočasje, potisnjeno v tri besede s slikniki. Poiskati bo treba dobro drevo, mislim, z ne preveč hrapavo skorjo, da te najdejo nepopraskane.

ga, in se obesiti. Preprosto se objeti z drevesom, se s trudom vzdigovati, vonjati drevo, priti na vrh. Potem je treba nekaj časa sedeti na veji, trditi in obetajoči. Nasmehnit se vsemu in pljuniti na bivanje. Vrv je treba privezovati k veji počasi, brez drhtenja rok. Z vrvm je treba biti nežen, kajti napravila bo dobro delo, čeprav tega niti vedela ne bo. Ali pa se je treba delati, kakor da si nežen. Včasih je treba igrati nežnost in dobroto, da te imajo za dobrega človeka. Toda to spada med trojni nesmisel. Tu, na veji, si samo subjekt, ki je v dotiku z delom prirode. Vse je posledica slučajnosti. Slučajno bivaš. Nič nisi storil za svoj obstoj. Združitev spermija in jajčeca in... Torej. Zakaj ne končati? Vrv privežeš k veji... Napraviš zanko, si jo natakneš okoli vratu in skočiš. Vse se zgodi v hipu.

NESMISEL

Potem te objame sreča. V smrti si brez zapovednikov. Vsiš na veji, čakaš na vetru, da te bo pozibaval. Sem in tja, brez truda... Sem in tja. Okoli drevesa, nekaj neba kot razredčeno črnilo. Nobenega strahu med vejami. Obraz postaja moder, modra barva je lepa, čeprav ni modra. Lepi navadno niso modri, toda ker so modri tako zelo redki, napravimo tudi iz lepih modre. Postopek je preprost.

Potem te najdejo na drevesu z izbuljenimi očmi. Ti imaš izbuljene oči in oni jih imajo, a ti nisi nič začuden, tudi presenečen ne. Vedel si, da te bodo našli. Ukradejo ti nekaj trenutkov stanja smrti, ko te pokopljejo. Jočejo, toda ne iz kakršnekoli ljubezni. Ljubezni ni. Vsaj do drugega ne. Če kdo umre, jočejo, ker so od njega imeli neko korist; vplival je na njihova čustva ugodja... Odhaja in ne bo več vpliva. Je samo velika ljubezen do samega sebe. Torej ljubezen je.

Spet imaš mir v zemlji, ujet v leseno krsto. Sam. Sprva tišina, nato glodanje, rahlo, a zaupno. Crvi in

druga golazen in ti. Ni ti dolgačas in dobro ti je. Če je zate dobro, je dobro, ker si sam; nikogar ni, ki bi hotel omajati tvoje prepričanje.

Prazna sem, prazna. Sla bom izkulužo, ki mi bo segala do kolen. To bi imenovala junaštvo, če bi ostala to besedo. Toda te besede ne cenim; človek ni junak, ker je človek. Bili junak izvira iz tiste ljubezni da mega sebe. Storil bom to, ljubezen bodo povzdigovali, spoštovali, samo mu sebi bom ugajal. Luže ne bom iskala. Voltaredonda, kraj, ki je v mojem nesmislu objemanja sedanjosti. V tem primeru je nesmisel dobrohoten. Lužo lahko še vedno najdem.

PESMI

IVAN VOVK

Podobe iz otroštva

Na dvorišču v polsnu vidim nek otroški obraz. Sonce je podobno meču. Pod stopnicami je senca.

Oj otrok, zapoj v tišino gluhoneme zdaj najš, da bom tvojo rano videl, ki te muči tja do jutra.

Na stopnicah deček plah s tihim glasom govori: v svetem srcu čutil strah in sprašujem: — kdo si ti?

Kaj si sonce, kaj si senca, da še v meni zdaj živiš? Meč začutim v možganih. Na obrazu črni križ.

Deček v polsnu še prepeva, v soncu se smeji. Od stopnic, od odmeva odmeva njegov slepi krič.

Deček prime me kot slepca in me vodi po dvorišču. Njegov govor je moja beseda. Umrl bom ob sivem futru!

II.

Na belem, belem, belem zidu, kjer ni več rdečih sledov druge vojne, na tvojih zorečih, mrzlih prsih naj zaspiš kakor otrok!

Naj vonj po vrtnicah zasenči moje veke, naj se tvoj sen sklopi nad moje srce, kamen naj bo moje ime, na vekov vekel!

O, beli zid, zakaj nisi spregledal mojega človeškega obraza, obrobljenega z deviškimi, puškinimi streli! O, beli zid, ne izbriši mojega Jazal!

Tukaj ni nobenih vrtnic, tukaj ni več nobenih zvezd, nobenih noči, tukaj so sedanji, nezavestni, beli zidovi. Ob kamenju polzi opolzka, slepa krič!

Ali pa so mogoče kače? Nobeden ne ve. Nobeden ne bo nikoli zvedel. Zakleti smo na vekov veke.

III.

Sanjal sem, da bo morje moje, govoril sem vsem treznim misleci, kako neznanstvo bi zasmehovali so moje nebo, moj prazni zaničevali so moje meseno, srčno nebo, ko sem sanjal, da bo morje moje.

Ljubil sem spodnje perilo predmestnih deklet, ljubil sem njihove strašne, razpisane postelje, ampak ostal sem med ljuboosumnimi urvedeni med kostjo in med očesom, ko sem ljubil spodnje perilo predmestnih deklet.

Vso noč so zahajale močne zvezde, bebljal sem v svoje življenjske udaje, črne boje, lobanjasto sem se nasmehnil ogledeku, prižgal sem kmečko svečo, kajti vso noč so zahajale močne zvezde.

Oljke in pepel držim sedaj v ustih. Oljenka in trnovje. Morje in nebo sem prekel v njen so se izgubili zaključevavel. Sanjal sem, da bo morje moje.

Ljubezenska

Ob siju meseca so tvoje ustnice izdale moje meso.

Ob črnem vodnjaku si se čezala kakor prava žena in nisi hotela videti v vodi mojih zenic.

Zadnji krajec s prvim snegom. Veter z bebljanjem norcem. Prav ti imajo največ sreče, kadar se pohotno utapljajo v gorci.

V meni je nekaj hladnega in vročega. Rad bi križal, pa ne morem. Ob siju meseca so tvoje ustnice izdale moje meso.

Mate Ravnik:

Lepota pesniškega jezika

Za poezijo so značilne tri, njej lastne življenjske črte: melodija, ritem, metrum. To troje je zlito v eno in predstavlja celovitost po sebi, kar pomeni, da je v pesmi zaobsežen predmet kot predstava in ne obratno. Predstavni predmet je za nas torej izhodišče v poeziji, v ustvarjanju glasovnih, posebno določenih enot, ki se razvrščajo bodisi v resnico sveta, bodisi v zanikanje sveta. Melodija, ritem in metrum pa zahtevajo svoj krog pomenov in večsmiselnih zvez po jeziku, v našem primeru po slovenskem jeziku, ki ni last enega samega človeka, temveč pomeni temelj izraza narodne zavesti. Zategadelj bi lahko poezijo opredeljevali še po specifikah časa, v katerem nastaja, a to je nepravilno, kot bomo kasneje dokazali z nekaj primeri. Ugovor zoper časovno komponento v glasovnosti in oblikovnosti ritmičnih, melodičnih in metričnih zvez je kakor na dlani, saj izpričuje vselej prisotno živo besedo, umetniško in umetniškovo manifestacijo, ki je med nami in ki ne more biti nad nami. Ze stari so poznali navidezno nerešljiv problem v odnosu med časom in umetnostjo, med bivanjem in bitjo tega bivanja. Struktura besednih umetnosti je vselej jezik, večni mladenič, kakor pravi dr. Ivan Prijatelj. Ta večni mladenič se spreha po poljih slovenske zgodovine, živi v mislih in hotenjih vseh ljudi. Ta

večni mladenič živi na dvorcu in pod slavnato streho. Povsod je pričujoč z ljudmi. A zakaj je večer?

Pesništvo zahteva lepoto jezika, uredništvo jezika v njegovi semantični osnovi; le tako sploh lahko izpoveduje in pripoveduje, se vživlja in raste skozi družbe in skozi čas. Lepota in večnost jezika sta metafizični oznaki jezika, če opazujemo predmet s filozofskega, in ne zgolj praktičističnega gledišča estetičnih meril.

Estetika še ne pomeni lepote, lepota pa že pomeni estetiko. Pravilnost logike nas sicer tako vpelje le do miselnih predstav, nikakor v svet čutno nazorskih opredmetenih sveta. Cut (aisthesis) in nazor sta torej temelj pesništva in odkrivata globine človekove psihe, medtem ko je golo, abstraktno, često pa neživljenjsko, suhoparno razmišljanje le predstava pojmovnega in predmetnega sveta, in torej odkriva le površine, pa širine človekove psihe. Med globino odkritij nazorov in čutov, ki pomenijo večsmiselnost v umetnosti in med širino abstraktno domišljenih stvarnih predstav znanosti, stoji religija z dogmo, večno veljavnim neuzakojenim, absolutnim zakonom.

Pesništvo in umetnosti, znanosti in religija imajo vsaka zase sebi lastno govorico, ki se vključuje v jezik, v temelj narodne zavesti kot izraz. Vse troje veže obdobje v nekem času, ki

se nenahno steka, zategadelj moramo kljub dogmatiki, zaprtosti ali prilagodljivosti jezik pojmovati kot proces, kot gibanje, ki je živo, hkrati pa nosi v sebi nezaključen kontinuum.

Spomnimo se, kako so stari radi eingljali z velikimi, blagovenečnimi, milimi besedami: svoboda, vera, žrtev, hrepenenje, kri, sree, smrt, življenje... in so se omejevali le na formalno abstraktni, skoraj logični, vsekakor pa patetični svet. Zveze med temi tako imenovanimi velikimi besedami se nenahoma še danes spreminjajo. Zato je moči na primer reči: »Vera, žrtev je kri svobode.« Ali: »Žrtev svobode je kri vere.« Ali: »Svoboda krvi je žrtev vere.« Ali: »Sree hrepenenja je kri življenja.« Ali: »Življenje srca je hrepenenje po smrti.« In tako naprej in tako naprej. Logičistično igrkanje z »velikimi« blagovenečnimi besedami ustvarja vtis nečesa patetičnega, velikega, duhovitega, dasiravno je samo sebi nasprotje. Takšne velike besede smo v poeziji preživeli in Cankar pravi, da naš mihi narod krmi s temi milimi izrazi dandanašnji samo svinje, toliko jih je. Torej logični, narejeno nabuhli patos in duhovljenje še ne pomenijo lepote jezika, ka-li misli, čuta in nazora.

Ob vprašanju, kaj je lep jezik, stopi skoraj vselej v ospredje pesništvo, ki mora vtisniti v bralčev ali poslušalčev zavest bivanje in nehanje besed, izbranih besednih zvez (RITEM), mora zapeti z zvenečimi, pa do kraja izbrusenim glasom (MELODIIA), mora se steči, končevati v krahmah in dolžinah zlogov in celovitost jezika (METRUM). V prozi, na primer, sta pglavitna le ritem in melodija, medtem ko je za poezijo nujno, da prevladuje metrum, ki vsebuje vzorčast, ponavljajoči, daljši ali krajši obseg zapovrstnih ritmov. Vendar je povsem napačno naziranje, da lahko poeziji odredimo večno veljavno mesto, da ugotovimo, to in to je poezija, to in to ni poezija, zato ker ima ali zato ker nima ritma. Tako počenjajo le pikolovci. S tem trdimo, da jezik ni vključen v ostre okrove in lisice, temveč da se naj svobodno giblje iz ust v usta, iz misli v misli. Res je, da ima jezik svoje zakonitosti, a vsako pravilo ima svoje nasprotje in svoje izjeme. Prav poezija ne upošteva jezika kot primerne vsakdanje govorce, ampak je govorica pesništva izjemna, izbrana, često pa po svojih oblikovnih in čutno-nazorskih večsmiselnih vsebinah tvori pravo živo nasprotje vsakdanjemu neizbrusenemu jeziku.

Tej posebnosti pesniškega jezika pravimo navadno licenja poetica. Če se zavedamo, da licenja poetica ne predstavlja zgolj stiline opredelitve ali slovnice, pomeni, da je pesništvo, ali če hočete, pesni, melodiozno ubrana v celovitosti, po nekem motivu, ritmično usklajena s čutno-nazorsko predstavo, življenim tkivom, intenziteti pesmi, in metrično virtuozna. To pa že pomeni, da je pesniški, izbrani in urejeno prekaljeni jezik lep. Torej nam lepota v tem primeru pomeni poseben način bivanja pesništva.

Ob izjemnosti pesniškega jezika se kaj radi spotikajo pikolovski slovničarji, ki ne ugotavljajo lepote čutno-nazorskih predstav predmetnega sveta, temveč ugotavljajo čutno-nazorski svet na znanstveni, razčlenjevalni ravni. Hodijo po širini, globina jih ne zanima. Tako na primer za slovničarja ni pomembno, če je neka pesniška pripodoba lepa, če predstavlja resnico sveta, ker ga predvsem zanima zakonitost jezika, zakonitost melodije, ritma, metruma. Na kratko: stilista zanima obdobje, v katerem je pesniško delo nastajalo, oblika in vsebina pesmi, ki ju enači pesnikovi osebnosti, in tako vnaša v svojo literarno kritično interpretacijo psihološke motive, zanima ga družbeno okolje, ki je vplivalo na pesnikovo občuje njegove osebnosti... samo pesem in lepota pesmi ga ne zanimata. Tudi na tem mestu se ne moremo opredeliti za neko absolutno kritiko, ki bi lahko označila vse pojave pesniške besede in pesniške govore kot večno veljavne. Ne. Vsak čas nosi v sebi svoje nasprotje, a pesem ostaja. Tako se spreminjajo obzorja, temelji le-teh pa ostajajo enaki v vseh prostorih, v vseh teorijah, ki bi morale biti časovno odprte.

S tem pa trdimo, da jezik v pesništvu ni samo vrednost, kakor na primer v znanostih, v tehniki... Lepota pesniškega jezika predstavlja vrednoto naroda. V tem je pesniški jezik umetnina in kljub svoji posebnosti navdahuje generacije novih ustvarjalcev in ne zamre. Lepota ni dokument nekega obdobja, jezik ni le trenutna podoba individualnih psiholoških moči, temveč je zasidran v vsakem posamezniku kot zrcalo svoje dobe, ki nosi v sebi odseve prihodnosti.

Branko Gombač:

O SODOBNEM KOMORNEM GLEDALISCU

V svetu je v zadnjih letih stopila v prvi plan vse večja težnja k novim oblikam komornega gledališča, k intimnemu načinu igranja. Sodobno gledališče se osvobaja avtogenih konvencionalnih oblik in okorelosti v vseh smereh odskega izražanja. Dejstvo je, da današnji človek, ki se v uradu, na delu, v šoli ali v gospodarstvu bori na svojem področju z modernizacijo in sega po hitrejšem napredku, nujno zahteva od umetnosti — v našem konkretnem primeru od gledališča — nekaj novega, kar pa kot novost ne sme negativno vplivati na njegova osebna stremiljenja, na njegov pogled na življenje in družbo. Novost, naj si bo takšna ali drugačna, ki je v idejnem in formalnem pogledu zavirajoča ter brezperspektivna, ni sprejemljiva za sodobnega človeka. Resnica je, da sodobni človek želi videti in slišati »živega« človeka s preprosto govorico, brez patosa in težkega okolja, brez »zemljevidov« na obrazu igralca, brez mnogih umetnih pripomočkov itd., skratka, želi si intimnega, skupnega izgovaranja z igralcem, brez tradicionalnega odskega robnika, brez zavese itd.

Poznamo tri glavne vrste komornih gledališč, vendar so vse te forme — čeprav jih nekateri, kadar ustanavljajo tako gledališče, imenujejo »najnovejšo novost« — stare več sto let. Moderno

sodobno gledališče (das Zimmertheater) za majhno število gledalcev zasledimo pri francoskih krogih 17. stoletja, kjer so igrali za najbolj izbrano publiko dvora in najbližnjih prijateljev.

Zelo razširjeno je dalje gledališče v krogu (le theatre en ronde). Za predstavnik takega gledališča lahko smatramo rimski amfiteater. Najbolj razširjena oblika intimnega gledališča ima svoje začetke na elizabetanskem odru (platform stage), to je Shakespearovo gledališče. Shakespeare je dal navodila, kako je potrebno igrati v takem gledališču v HAMLETU v prizoru, ko Hamlet govori igralcem, ki so prišli gostovat na dvor, svoj znameniti nagovor, ki bi moral biti zato vodilo slehernemu igralcu in slehernemu gledališču.

K formam intimnega gledališča sodijo vsi tisti mali odri v različnih dvoranah in dvoranicah, kletah ali na podstrešju, kjer je oder z minimalno, simbolno sceno postavljen ob steno pravokotne dvorane. Misel, zadržano čustvo, beseda, mimika in kretnje pridejo v takem gledališču do izraza v najčistejši obliki. Tako intimno sodobno gledališče se v vseh primerih bori proti vrnjenju intonaciji, obrabljenim klišejem, patetiki.

B. GOMBAČ

Pred kratkim je na ravenski gimnaziji razstavljala svoja likovna dela gimnazijka Tonka Vezonik. Razstavila je 19 slik: dve risbi, štiri grafike in trinaest olj. Razstava je bila zanimiva, saj je prikazala Tonkin slikarski talent in njeno verno prikazovanje življenja in narave. Na sliki: Začudenje (olje). M. O.

ALI (NI)SMO V SLEPI ULICI?

Gimnazija je zavod, ki bi naj dal dijakom splošno izobrazbo, obenem pa ga mora pripraviti na visokošolski študij. Torej učni zavod. Gimnazija pa je tudi vzgojni zavod. To je druga plat medalje, ki bi morala biti povsem enakopravna učnemu namenu gimnazije. Dejstvo pa je, da naše gimnazije ne ustrezajo povsem svojemu namenu. Predvsem z vzgojne platit ne. O tem smo pisali že v prejšnji številki. Dotaknili bi se predvsem problema naše gimnazije kot učnega zavoda.

Nekaj je jasno. Naše gimnazije so žrtev brezskrajnih eksperimentov in neurejenega sistema financiranja šol druge stopnje. Nenehni eksperimenti in reforme ne samo gimnazij, ampak vseh srednjih šol so prav gotovo posledica neenotne šolske politike. Ze takoj po osvoboditvi bi si morali začrtati trdno in jasno pot, po kateri bi morale stopati šole dru-

ge stopnje. Vendar to, žal, ni bilo storjeno.

Pri tem je utrpel najhujši udarec učni program, ki se spreminja skoraj dobesedno iz leta v leto. Verjetno je vsakomur jasno, da abiturient gimnazije pride na višjo ali visoko šolo slabo pripravljen na študij, poleg tega pa še s skrajno pomanjkljivo splošno izobrazbo. Glavni vzrok? Učni program je slabo zasnovan, nedosleden in prenatrpan. To velja še posebej za kemijo, fiziko in biologijo. Dijak se mora poleg že tako precejšnje obremenjenosti spuščati še v podrobnosti v vseh vejah. To se sicer lepo sliši, a dijak tega ne zmora, oziroma opravi vse le zgolj površno. Tu gre seveda za povprečno raven dijaka. Pri tem se seveda seznanj tudi površno z bistvenimi stvarmi, ki so za splošno izobrazbo neizogibne. Poleg tega pa uvajamo še kar naprej nove in nove predmete.

Spregledali pa smo še eno bistveno stvar. To je latinščina. Latinščina je bodočemu intelektualcu nenadomestljiva izobrazbena osnova. Tega se

Vsakdanja pot v gimnazijo — zaman?

zavedajo skoraj v vseh zapadnih in vzhodnih državah, kjer je latinščina obvezen predmet ne le v klasičnih gimnazijah, ampak tudi v ostalih. Mi pa, ne le da nismo uvedli latinščine v realke, ampak smo se lotili celo ukinitve klasičnih gimnazij, kar je neodpustljiva napaka. Najbolj dosledno smo se tega lotili v Sloveniji, medtem ko jo ponekod v državi še imajo (Zagreb).

Sodim, da bi bila uvedba latinščine kot OBVEZNEGA predmeta izredno koristna in daljnovidna poteza. Obnoviti bi morali tudi klasične gimnazije, kot so to že spoznali v Sovjetski zvezi. Gimnazija z ukinitvijo klasične smeri prav gotovo ni pridobila ničesar, nasprotno, veliko je izgubila. Vzemimo za primer mariborsko klasično gimnazijo, ki je imela izreden učni kader. Le

malo njenih profesorjev je nadaljevalo delo na drugih gimnazijah. V glavnem so si jih »razdelile« mariborske višje šole, obe mariborski gimnaziji pa sta ostali praznih rok.

Nekdo bo dejal, kako naj uvedemo latinščino, ko je učni program že tako prenatrpan? Ta problem ni težko rešiti. Izpustimo raje iz učnega programa nekaj nebitnih podrobnosti (ali res mora dijak poznati do podrobnosti vse organe vrtnega polža ali morske zvezde, ali pa poznati nekaj sto kemijskih procesov, ki mu že nekaj dni po ocenjevanju izpuhte iz glave), in dajmo mesta latinščini. S tem nikakor ne nameravam podcenjevati ostalih predmetov, sodim le, da je to učinkovita in kompromisna rešitev.

B. ZAVERNIK

Maribor, čudovito mesto

Pred nedavnim je bila v Mariboru otvoritev FORME VIVE. To je razstavna skulptura, v Mariboru ena izmed redkih skulptur na prostem. Stoji na zelenem pasu pri bumerangu. In kdo je njen avtor? Kudo Takeshi. Japonec. Ideja mu je bilo ladijsko jadro in, to je tudi razvidno (vsaj delno) in skulpture same.

Tisti dan je bil Takeshi resen, saj je bil to zanj velik dogodek. In to lahko sklepamo tudi iz njegovih besed: "... to je moj prvi korak v 4. desetletju mojega življenja. Upam, da boste moje delo z veseljem sprejeli in naj vam bo darilo. Vesel sem, da sem ravno jaz lahko prišel v Maribor, v mesto, kjer sem preživel toliko lepih trenutkov, v mesto, ki ga ne bom nikoli pozabil ..."

Zahvalil se je vsem sodelavcem, podjetju STAVBAR in tudi italijanskemu kiparju LINU TINEJU. Njemu se je zahvalil tudi Stojan Požar, podpredsednik skupščine občine Maribor.

Ko sem gospoda Takeshija pred kratkim prosila za intervju, mi je rad ustregel:

1. ROJSTNI DATUM:

»Rojen sem 23. julija 1937, v mestu Akita, vendar stanujem v predmestju Tokia.«

2. KAJ MI LAHKO POVESTE O FORMI VIVI, IN KAKO TO, DA STE BILI IZBRANI RAVNO VI?

»Forma Viva, to je skulptura, ki naj bi prikazovala jadro ladje. Ne vem, če je to povsem razvidno, toda tako sem si ga predstavljal jaz. Vsekakor je to delo, ki zahteva mnogo truda, časa in študija. Preden sem prišel v Maribor, sem moral doma napraviti osnutek FORME VIVE in na koncu je bilo 10 kandidatov. Končno sem zmagal, in s pomočjo mojega očeta in tasta sem le zbral toliko denarja, da sem prišel sem.«

3. KMALU BOSTE KONCALI, KAM NAMERAVATE POTEM? DOMOV?

»Ne takoj. Za dva tedna nameravam v Grčijo, od tam v Rim, Milano, Barcelono, Madrid, London, Washington, Montreal in od tam v Tokio.«

4. KAKO DOLGO STE V MARIBORU? VAM UGAJA?

»V Mariboru sem okrog 80 dni. Mi izredno ugaja. Čudovito mesto je, čeprav je zelo majhno v primerjavi s Tokiom. Ugajajo mi njegovi prebivalci, njihova naklonjenost, prijaznost in njihov način življenja.«

5. VIDELA SEM VAS NA RAZSTAVI BAROČNEGA KIPARSTVA. KATERI KIPU VAM NAJBOLJ UGAJAJO?

»Priznati moram, da je ta razstava odlično uspela. Dela so dobra, najraje pa imam tiste tri angelčke.«

6. HRANA NA JAPONSKEM IN PRI NAS JE RAZLIČNA. KAJ NAJBOLJ POGRESATE?

»To je težko vprašanje. Ugaja mi vaša hrana, vendar nimam rad omake, ki jo dajete zraven mesa, pa tudi riž mi pripravljamo na drugačen način. Sicer pa s hrano nimam prevelikih problemov.«

7. KAJ VAM V MARIBORU NAJBOLJ UGAJA?

»Vsekakor muzej, ki sem si jih že vse ogledal. Toda muzeji niso edina stvar. Rad imam slovenske prijatelje. Poznam nekaj študentov, ki so mi pomagali, da sem se na-

učil že kar dosti slovenskih besed, pa tudi šteti že znam.«

8. VAS JE MORDA KAJ PRESENETILO?

»Da, hotel Turist.«

9. LAHKO TO RAZLOŽITE?

»Da, čeprav mi je nekam težko. Pri nas na Japonskem imajo hoteli kopalnice, tu pa se ne morem kopati v svoji kopalnici. Toda tudi to ni tako strašno, čeprav kopalnico močno pogrešam. Najprej so me nastanili v študentskem domu. Toda študentje so hrupni, zame prehrupni in tako nisem mogel spati, niti premišljevati o svojem delu.«

10. ZELO DALEC JE OD MARIBORA DO TOKIA, MORDA PA BOSTE LE SE PRISLI V MARIBOR?

»Razdalja je res velika, pa tudi vožnja je zelo draga. Kljub vsemu pa upam in si močno želim, da bi lahko ženi pokazal čudoviti Maribor.«

Maribora ni mogel prehoviti.

Doma ima ženo Joriko in dve leti starega sinka Tómajukija. Tudi žena je kiparka.

11. IN KAJ BI REKLI NA KONCU?

»Najlepša hvala vsem, ki so mi pomagali in SAYONARA MOJ VESLI, SREČNI MARIBOR.«

Zaželela sem mu srečno vrnitev domov in čez nekaj let obisk v Mariboru, takrat s svojo ženo. Upajmo, da se mu bo želja uresničila.

Kulturno življenje mariborskih dijakov

MIŠO HOCHSTÄTTER

KAPELICA NIČA

voda
jaz
pesel
voda
pesek se ruši
mislil
da je voda
ne
ne
ni voda
pesek sem jaz

POVPREČJE

šlo jim je pač na živce
bil je tako nevezan
letal je daleč
visoko
tja
kjer je njim bilo tuje
izumili so nož
in mu prirezali peruti
sedaj je vse v redu
on (smili se mi)
ne leta več tja
ampak se lahko dvigne
le tako visoko
kakor drugi

BERTA B.

NAJ MOLIM

Naj molim da bom
ker nisem
niti toliko kot prazna
molitev
na lesenem križpotju
ali pa da bom čista stala
pod sliko device Marije
in jo prosila za odvezo
morda naj molim zato
da bom izstrgala moč
cipinim bokom
in jo vsadila sebi
kaj moraš biti vedno
prisotna v mojih porazih
pojdi molitev
utrujena sem
PAČ pela te bom molitev
ali jokala
da napolnim te svoje prsi
z izgubljenimi igračkami

Kultura, sad človekovega kulturnega življenja, ne bi smela biti last samo peščice ljudi. To je stavek, ki je postal že neke vrste vodilo v razpravah o kulturi. Kolikokrat poudarjamo, da je treba začeti s kulturno vzgojo že zelo zgodaj, v obdobju mladega človeka, ko je le-ta najbolj dovzeten za vplive okolja. Eno izmed najpomembnejših obdobij pa je vsekakor čas srednjega šolanja, ko se iz mladostno neurejenega človeka počasi izoblikuje relativno odrasel človek (odraslosti ne gre posploševati, ker je pogojena v biološkem in psihološkem procesu posameznika).

In kakšno je kulturno življenje mariborskih dijakov? Po še tako močnem idealiziranju položaja in iskanja velikega v malem je odgovor brez vsakršne pohvale. Čeprav se je letos aboniralo v Drami SNG v Mariboru lepo število dijakov (približno štiri tisoč), pa vseeno ne moremo trditi, da ti mladi ljudje hlastajo po kulturnih dobrinah.

Od tu in tam

MC klubov OZN je pripravil 11. in 12. novembra 1967 seminar za vodstvene kadre klubov OZN. Namen tega seminarja je bil izobraziti in usposobiti kadre za uspešnejše delo v klubih. Prvi dan seminarja je vodil predsednik zveznega centra klubov OZN tov. Jože Hartman. Zdranji dan seminarja sta vodila prof. Milan Divjak in tov. Andrej Štancer, ki sta obravnavala delo klubov in njihovo problematiko ter metodiko dela klubov. Seminarja se je udeležilo 56 predstavnikov klubov.

Mladinci na I. gimnaziji so že začeli s svojo aktivnostjo. Vse organizacije na šoli že redno delujejo. MKUD je že pripravil sestavke za izdajo glasila »Mlada misel«. Kakor vsa leta tudi letos deluje uspešno šolsko športno društvo Olimpija. Prav sedaj so končali z nogometno ligo, začeli pa s košarko. Redno prirejajo tudi tekmovanja z drugimi aktivisti.

MC klubov OZN bo razpisal natečaje za najboljšo nalogo na temo »Človekove pravice« ob Dnevu človekovih pravic. Razen tega bodo sklicali posvetovanje s predstavniki aktivov ZM v delovnih organizacijah in na vasi. Tako nameravajo razširiti mrežo klubov. Razpisali bodo tudi tekmovanje med klubi.

Na Delavski univerzi v Mariboru so začeli s predavanji za oddelke večerne politične šole. Predavanja so dvakrat tedensko po tri šolske ure. Tudi srednješolci so se mnogoštevilno prijavili, saj so predavanja res kvalitetna. Stroške za to šolo krije komite ZK.

Zelo zanimivo je namreč prisostvovati kakšni gledališki predstavi, ki se v dvorani dijaki, kajti kmalu dobi občutek, da si zašel na revijo visoke mode ali pa na podelitev filmskih nagrad. Tudi ocena vedenja dijakov ni kdove kako lepa, če vemo, da si dijaki včasih popestre predstave s stresanjem popra ali pa celo s pijančevanjem.

Mladi ljudje torej hrepene po pestrosti in koliko svojega hrepenenja bi lahko uresničili z branjem kvalitetnih knjig. Pa zakaj bi človek kupoval drago knjigo, ki se oblastno šopiri v izložbi, če pa lahko kupi v najbližjem kiosku veliko »zanimivega čtiva«, celo takega s slikami. Cesto lahko slišimo po radiu ali beremo po časopisih reklame te plažne literature. In potem se ne smemo čuditi, če dijaki prepisujejo obvezno šolsko čtivo in si knjižnico znotraj zelo redko ogledajo.

Iz leta v leto ugotavljamo, da je kulturna dejavnost vedno manjša. Človek postane pesimist, če je vsaj grobo seznanjen z delovanjem društev na šolah. Nehote dobi občutek, da slovenska beseda izgublja svojo vrednost, ko izveš, da na neki šoli niso mogli izvesti dramskega večera zaradi premajhnega števila članov, da literarno glasilo ne bo več izhajalo, ker ni prispevkov. Kje lahko srečaš mlade ljudi, ki so nadarjeni za literarno ustvarjanje, igranje, petje? Lokali so vedno polni in po Gosposki ulici kar mrgoli sprehajalcev.

Zelo pesimistično je to pisanje o kulturi med mariborskimi dijaki. Toda povzetek iz vsega tega je prežet s trohico upanja, da v množičnosti navadno ni kvalitete in v mnenju, da se bodo posamezni idealisti še vedno zbirali, kot je bilo v zgodovini našega majhnega naroda, in jim bo beseda kultura pomenila nekaj velikega in mogočnega, nekaj, kar nas bo delalo enakovredne z drugimi narodi.

TEODORA HAL

Pokal za gradbenike

Komite ZMS je razpisal tekmovanje za najboljši aktiv, katerega se je udeležilo 20 aktivov. 1. mesto je osvojil Gradbeni šolski center, 2. mesto Tekstilna tehniška šola, 3. mesto pa Gimnazija Tabor. Prvonagrajeni aktiv je dobil prehodni pokal in nagrado v višini 100.000 S dinarjev. Ob zaključku tekmovanja je prišlo do nesporazumov, saj so bili mladinci gimnazije Tabor prepričani, da so si zaslužili 1. mesto. Diplomno in nagrado v višini 25.000 S din so odklonili. Dali pa so predlog naj se denar pošlje za izgradnjo mariborske bolnišnice.

**Tovarna
avtomobilov
in motorjev
Maribor**

Naši proizvodi:

Kamion TAM 5000, nosilnost 5 t
Prekucnik TAM 5000 K in TAM 5000 DK
Gasilsko vozilo TAM 5500 G
Kamion TAM 5000 P za polivanje in pranje ulic
Kamion TAM 5000 BSM za prevoz smeti
Kamion TAM 2000 v standardni izvedbi, nosilnost 2 t, v specialnih izvedbah: kombi, kombi-bus, furgon
Avtobusi A 3000 v standardni izvedbi, 32 sedežev
Avtobusi AS 3500 v turistični izvedbi, 42 sedežev
Avtobusi za mestni promet A 3000 M, AS 3500 M
4 in 6-cilindrski zračno hlajeni Diesel motorji, 85 in 125 KS
Rezervni deli za vozila Pionir, TAM 5000, TAM 2000 in avtobuse
Informacije v TAM in v njenih prodajalnah v Beogradu, Mariboru, Novem Sadu, Sarajevu in Zagrebu.

Za
29. november
vam čestitajo

DRUŽBENO POLITIČNE
ORGANIZACIJE MARIBOR
SKUPŠČINA
OBCINE MARIBOR
IN ZDRUŽENJE
MARIBORSKIH
VISOKOSOLSKIH ZAVODOV

Nekaj „bistrih“ s katedre o Katedri

Prvi govornik: »... torej smatramo, da je uredništvo gnilo in nesposobno in potemtakem predlagamo, da se ga razreši!«

Drugi govornik: »... in koga bi predlagali namesto dosedanjega glavnega uredništva?«

Prvi govornik: »Sebe...!«

Eden izmed diskutantov: »Skušajmo razčleniti Katedro: Prva stran je dobra, druga stran je kar v redu, tretja stran je odlična, četrta stran je v redu, peta stran je zelo dobra...« in čez nekaj časa isti govornik: »Celoten list je zanič, gnil, na strahovito nizkem nivoju...«

Pa še ena bistroumna: »... članki v Katedri so sicer dobri, žal pa so tisti, ki jih pišejo, popolnoma nesposobni...«

AFORIZMI

Prednost pred resnico ima laž. Zaradi nje ni še nihče propadel, zaradi resnice pa že.

Veseli smo lahko, da ima človek samo moderno orožje. Kako bi bilo, če bi imel še zverinsko zobovje?

Jože Klemenčič

Z novimi zmotami opravičujemo stare.

Nekateri se prodajajo za čast, nekatere pa za denar.

Tone Dodlek

Jugoslavija bi imela z izvozom ekonomistov na konvertibilno tržišče dvakratno korist; izboljšala bi našo trgovinsko bilanco, obenem pa bi uničila imperialistično gospodarstvo.

Pri nas je rotacija horizontalno krožno gibanje.

M. Drev

Utrudil se je, ko je govoril o počitku.

Kaj je to cilj? Za enega konec, za drugega začetek.

Janko Milkovič

Prokrustova postelja

ZORAN KLIC:

Prokrustova postelja

Ze v stari Grčiji je živel zločinec, ki mu je bilo ime Prokrust. Ta strahotnik je bil znan po tem, da je hrustal ljudi kar surove in se ni nič kaj zanimal za njihove vsakodnevnne tegobe in težave in nevšččnosti in neprijetnosti in nesreče. Zato je živel v gozdu, ki ni bil podoben džungli, ker ni bilo v stari Grčiji opic. Lahko rečemo, da je bil Prokrust na zunanaj silovito in divje lep človek in vse ženske so si ga želele, saj je bil močan, nasilen, bojevit, poleg tega pa se je skrivaj v gozdu privatnih grozljivosti, pa zlih dejanj. Prokrust je imel tudi posteljo, ki ji ljudje še danes pravijo Prokrustova postelja. Imel je tudi Prokrustove stole in mize in drugovrstno pohištvo, a to za zgodovino nima nobenega večjega pomena.

Ker je bil ta strahovitež tako strahoten in ker je hrustal ljudi, je nujno prišel v zgodovino, kakor so imeli že srečo priti vanjo mnogi spretni in nesrečni zločinci. Prokrust je bil robot, zato za ideologijo ni posebno velikega pomena. Dandanašnji na primer nihče ne zagovarja v kritiki prokrustovstva. Kaj takšnega je našim očem ostalo prikrito.

Zato pa je tem bolj pomembna za nas njegova postelja, ki ji pravimo Prokrustova postelja. Znano je, da Prokrust ni mogel samo ležati v svoji znameniti postelji, ampak da se je preživljal s popotniki, ki so zašli v gozdu. Pri tem je imel obilo sreče in uspehov. V zgodovino se je vtihotopil že zato, ker je bil grozovit. Grozovit pa je bil zato, ker je blodečim popotnikom pripravil mehko posteljo in jasno je, da je vsak utrjeni izgubljenec zasanjal srečne sanje. Toda prav v vrhu najlepših in najmikavnejših sanj je prišel grozni, zverinski, potuhnjeni, zločinski, nepridipravi, hnavski, strahotni, strašni, podli Prokrust in malemu človeku nategnil noge do roba postelje. Večina utrjenih popotnikov je pri tem zaspala za večno in nemara je sanjala celo v Prokrustovem velikem prebavnem krogu. Zanimivo pri vsem je, da je bil Prokrust tako velik, kakor je bila njegova postelja. Če so bili popotniki in izgubljeneci za Prokrustovo posteljo preveliki, pa jim je mirnodušno odsekal glavo med

spanjem. Tako jim je iz velikega usmiljenja ublažil bolečine.

Kot vidimo, je bil Prokrust tudi usmiljen, zasanjan, vase zaljubljen norec. Kako pa bi drugače počenjal tako zverinska početja?

Ampak zgodovina se ponavlja, nič ni novega pod soncem, čeprav starih Grkov ni več. Zlobni glasovi sejejo med narodom novico, da je država napravila v nekem gozdu Prokrustovo posteljo in da se hoče Prokrusta znebiti. Kajti pod soncem ni nič novega in potemtakem Prokrust še živi, čeprav nihče ne ve, kje prebiva. Morda si je prav sedaj zavezal kravato in z očiščenimi čevlji odšev kino? Morda se je oženil in se emancipiral? Morda je šef stanovanskega urada, mogoče je podšef urada za javno varstvo otrok, nemara je podpodšef pri uradu za zidanje novih hiš? Kdo bi vedel!

Vsekakor je znano, da je država dala napraviti posebnim mizarjem posebno Prokrustovo posteljo. Nedvomno bo zvaljajala tja utrjene popotnike in ko se bodo dodobra napešali po velikanskem in ogromnem in neznanjsko velikem gozdu predpisov, ukrepov, členov, postavk in zakonov, jih bo položila lepo spančkat. Potlej bo napravilo cikcik in cik in cik in nevidni Prokrust bo nategnil nič hudega slutčega in zasanjanega popotnika na svoji postelji, da bo izgubljenec iz ust pomolel jezik, čeprav ničesar ne bo mogel reči, ne celo zavzdihniti ne bo mogel. Tistě pa, ki bodo na Prokrustovi postelji preveliki za njene meje, jih bo nevidni Prokrust pokončal tako, da jim bo odsekal glavo. Potlej jih bo seveda velikodušno pojedel, kajti Prokrust je bil, je in ostane ljudozerec.

V vsem tem je dokaz, da se zgodovina ponavlja in da ni nič novega pod soncem. Če pa kdo le malo dvomi v takšno trditev in če misli, da je Prokrustova postelja zgolj pregovor, tedaj naj samo poskusi zaiti v gozd sodobne birokracije. Prepričani smo, da ga bo na koncu blodnje čakala državna Prokrustova postelja z nevidnim, antičnim Prokrustom. Zavedati se moramo, da živimo za zgodovino, zato se ji moramo v zahvalo žrtvovati na Prokrustovi postelji!

UVAŽEVANJE RAZMER (avtoportret)

Veste, otroka, ženo, službo zdaj imam
zato je manj poguma.
Prej bil kovina sem,
a zdaj vse bolj sem — guma.

KIMAVEC ALI KIMALEC

Sem poznal moža,
ki je vedno kimal vnet.
Danes belo
jutri črno.
Tako bilo je mnogo let,
Pa je zbolel.
In v bolnici so ustavili mu — novo vzmet.